

HET GEBED VAN JUDIT

of het bed dat zich schaamde

Mijn moeder vertelde eens hoe zij als kind in een groot gezin het bed deelde met haar jongere zus die nogal een bangerik was en altijd maar weer begon over de jongens die ze tegenkwam op weg naar school, waar ze – 7 kilometer lopend van huis – nauwelijks langs durfde. Mijn moeder moest haar dan om te kunnen slapen geruststellen en liet daar geen gras over groeien, maar maakte de wildste plannen: over hoe ze ze zouden krijgen en liefst aan mootjes hakken. Het was altijd een succes niet alleen voor de kleinste die er moed uit putte maar, als ik het goed hoorde, voor allebei.

Dit verhaal van Judit doet me aan hen denken. Hoe ze elkaar met zulke verhalen een hart onder de riem staken. En ook aan het Kröller-Mullermuseum waar ik als vijfjarig meisje en naamgenoot van Judit voor een beeld stond (van Martini) en die twee vrouwen daar zag staan in het gras. De ene half bloot, met haar borst zo net zichtbaar en de ander, haar hulp en rugdekking, aangekleed, met dat grote hoofd van Holofernes en op hun gezichten nog de spanning van wat ook wel helemaal mis had kunnen gaan. Dat doodenge plan, om in dat vijandelijke kamp zich te wagen en die Holofernes te verleiden, om hem vervolgens het hoofd af te slaan en zo het volk (waar Judit – vrouw van Judea - natuurlijk voor staat), te redden.

Niet echt gebeurd, wel een variatie op een bekend thema, ook in Bijbelverhalen, zoals Debora en Jaël. De tijden een beetje door elkaar gehaald en chronologisch zeker niet kloppend want lang na Nebukadnesar geschreven. (Germain zei het al). Eerder een samenraapsel van heel uiteenlopende tijden en allerlei overheersers uit de geschiedenis. Verzetlitteratuur met Shakespeareaans gevoel voor dramatiek, zinspelingen en fantasie. Zeker ook op de nieuwe grootheid, de Syrische Antiochus Epifanes (ook zo een die zichzelf ziet als een god), in wiens tijd het boek moet zijn ontstaan. Als een spektakel van alle eeuwen, dat zo weer opnieuw zou kunnen worden gespeeld, in de open lucht, het Amsterdamse bos: met veel wagens, mannen en paarden. En dan die vrouwen: Judit en haar hulp. De rijke, godvrezende weduwe, haar man omgekomen op het slagveld, die de vraag stelt: wie is hier god en wie vrezen we? Onze leiders, die zichzelf laten vereren? Of kenden wij een andere en leven we “in de vreze des heren”? De Levende, zeggen wij. Toen zeiden ze : tegenover de aardse heren de Ene Heer. Niet die wij zelf maken van anderen of zelfbenoemd, maar die van de Tora, die leven geeft, vrede en recht. En in tegenstelling tot Holofernes die zorgt dat een hele stad zonder water komt te zitten, het water desnoods uit een droge rots laat stromen.

Maar wie is dan die God behalve Nebukadnezar, vraagt Holofernes in een nieuw bedrijf?

En Achior, aan de zijde van Israel: nog vijf dagen en als de Onze dan nog niet helpt, geven we ons over. Met een verborgen verwijzing naar de vijf boeken van de Tora. Zoals alles in het boek Judit verborgen is, ook God.

En dan komt dus Judit. Het mag dan van godsvertrouwen spreken, dat God vast helpt, maar zegt zij, dat kan ook foute boel zijn. Hoezo alles van God verwachten, of erger: God zelfs onder druk zetten met vijf dagen! Heeft de Levende zich ooit eerder onder druk laten zetten?

Het zal wel door #MeToo zijn en alle nieuws uit alle hoeken van de samenleving daaromheen. En ook weer bisschoppen, en veel te lang uitblijvend commentaar vanuit Rome, waardoor het allemaal nog erger wordt en kerk nog meer gebrandmerkt, dat me opviel wat me nog niet eerder in dit boek was opgevallen, hoe Judits snode plan voorafgegaan wordt door dat gebed waarin zij in haar eerste woorden die verkrachting van Dina oproept van eeuwen geleden, maar kennelijk in elk geval voor Judit nog niet verjaard. Dat verhaal over de enige dochter van Jakob met al die broers. Daar hebt u toch ook van geweten, God, bidt Judit, die in haar gebed de verkrachting concreter beschrijft dan Genesis 34 en ik weet, het ging destijds niet alleen om verkrachting maar ook om het uithuwelijken aan een vreemde, maar toch doen die woorden van Judit aan de vooravond van haar gevaarlijke plan nog iets anders. Als zij met Dina in gedachte bidt tot God, voel je door de woorden over de ontferming van Dina en de daaropvolgende wraak heen de kwetsbaarheid en angst van Judit zelf. Die ze deels ook nog met Gods wil in verband brengt, alsof god zo iets ooit zou kunnen willen, maar tegelijk roept ze Gods bevrijdende krant aan, god die toch ook van de kwetsbaren is en de zwakken.

Wat mij vooral zo treft is dat het het eerste is dat Judit in haar gebed noemt. Alsof ze voelt hoe riskant het is wat ze samen met haar hulp van plan is: die grote mannen rechtstreeks tegemoet te gaan, zullen ze het redden? En zij kan niet anders dan God te hulp roepen. God, luister ook naar mij.

Zo wordt in de kantlijn van dit drama haast terloops meegenomen hoe bij machtsongelijkheid zo dikwijls en in alle tijden seksuele kwetsbaarheid en misbruik een rol speelt. In situaties van oorlog, roem of kerkelijke hiërarchie. Sterk tegenover zwak, oud tegenover jong, man tegenover vrouw, het zwaard en de seksuele intimidatie. Als deze vrouwen op weg gaan voel je de kracht boven die kwetsbaarheid uit te stijgen naar een waarde die op andere wijze sterken kan.

Ik weet: dit is een verhaal vol fantasie. Met zo breed uitvergroete emoties en gebeurtenissen dat het een opera zou kunnen zijn. Laten we hopen denk je dan, dat de drama's rond #MeToo niet zo eindigen, dat er alleen maar koppen rollen. Na een terechte aanklacht, maar misschien ook niet altijd. Publiciteit rond de persoon die misschien zinnig is, maar toch ook wel grenzen heeft, want stel je voor als we straks alleen nog maar afgerekend worden op ons verleden, daar kun je je ook op blindstaren zei Jesaja al, en we zouden tot niets meer komen. Wat natuurlijk iets anders is dan de dingen ongezegd laten, want dat is zeker rond deze thema's veel te lang gebeurd. Ik heb mijn antwoord nog niet, u het uwe misschien ook niet.

Maar ik ben wel geroerd door dit gebed van Judit die het risico dat zij loopt neerlegt voor God. Die naar haar vaste overtuiging wat vernedert te boven gaat.

Alsof mannen én vrouwen iets anders van zichzelf zouden kunnen laten zien dan dat eeuwige geweld én het misbruik dat in het verlengde ligt. Beide van alle tijden, met ellendige, zovaak verborgen gevolgen van blijvende verwondingen en dat vreselijke zwijgen. "Het bed zelf dat zich schaamt", wat een beeld. Voor mij hoeft dan niet overal bloed te worden vergoten, god verhoede, dat gebeurt al genoeg, maar misschien mogen we boven angst en onmacht uit wel leren op weg te gaan. Uit te roepen: wie is hier God? Zoals deze twee. Tot bevrijding - van zichzelf en van anderen. De god die in veel Bijbelverhalen en alweer uit het meest verborgen en zelfs verzwegen leed tevoorschijn komen kan. Jij van de vernederden, jij die toch bent "ónze Hulp". Van hemel en aarde, de groten en de kleinen, en alle leven. Dat wij toch weten dat er maar Eén is, en geen ander.

Juut Meijer